

Срокове и дела за времето на обявеното на 13 март 2020 г.
извънредно положение

Законът за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г., обнародван в Държавен вестник бр. 28 от 24.03.2020 г., урежда спиране на срокове и дела, с изключение на наказателни и други спешни производства. Законът предвижда, че за срока от 13 март 2020 г. до отмяната на извънредното положение спират да текат процесуалните срокове по съдебни, арбитражи и изпълнителни производства, с изключение на сроковете по наказателни дела за налагане на мерки за принуда по Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест.

Срокове ще текат единствено по делата, чието разглеждане продължава съгласно решение на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет от 13 март 2020 г., изменено и допълнено с решение от 16 март 2020 г. По време на извънредното положение продължават да се образуват, разглеждат и решават изброените по-долу граждански и административни дела, а сроковете в тези производства продължават да текат.

След измененията на закона от 09 април 2020 г., делата, по които срокове продължават да текат са изброени в приложение към закона, вместо както досега в решение на Съдийската колегия на Висшия съдебен съвет. Приложението включва повече срокове и дела, които са засегнати от Закона за мерките и действията по време на извънредното положение, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г.

Гражданските дела, които си разглеждат са:

- дела за упражняване на родителски права само относно привременни мерки;
- дела по Закона за защита от домашно насилие, само относно заповед за незабавна защита или изменение на същата, както и в случаите на отхвърляне на молбата за защита;
- разрешения за теглене на суми от детски влогове;
- делата за допускане на обезпечение по бъдещ и висящ иск;
- делата за обезпечаване на доказателства;
- искания по Закона за електронните съобщения и искания за спиране на регистърни производства;

Срокове и дела за времето на обявеното на 13 март 2020 г.
извънредно положение

– делата по чл. 62, ал. 3 от Закона за кредитните институции. Най-вероятно се има предвид разкриането на банкова тайна с акт на съда съгласно чл. 62, ал. 6 от закона.

Извън обхвата на продължаващите производства остават молбите за спиране на изпълнението на подлежащите на изпълнение осъдителни решения на въззивните съдилища. Не е изключена хипотезата, в която е подадена касационна жалба, представена е гаранция за спиране на изпълнението на въззивното решение, но молбата за спиране няма да бъде разгледана в периода на извънредното положение, а в същото време може да бъде образувано или да е било образувано изпълнително производство и по него да продължи извършването на изпълнителни действия (такива, които не са ограничени със закона).

Не попадат в полето на разглежданите и гражданските спорове, водени по реда на бързото производство, а такива са исковете за трудово възнаграждение, за признаване на уволнението за незаконно и неговата отмяна, за възстановяване на предишната работа, за обезщетение за времето, през което работникът е останал без работа поради уволнението, и за поправка на основанието за уволнение, вписано в трудовата книжка или в други документи, както и искове за установяване и преустановяване на нарушение на права по Закона за защита на потребителите.

Бързи са производствата по иск за опразване на наети и заети за послужване помещения. По същия ред се разглеждат и исковете за установяване и преустановяване на нарушение на права по Закона за авторското право и сродните му права, Закона за патентите и регистрацията на полезните модели, Закона за марките и географските означения, Закона за промишления дизайн, Закона за топологията на интегралните схеми и Закона за закрила на новите сортове растения и породи животни.

Дори и да бъде подадена искова молба по изброените спорове, по нея няма да бъде образувано дело до отмяната на извънредното положение, а в същото време не само да не бъде дадена бърза съдебна защита на правата, включени в обхвата на нормата, а и да се претърпят вреди, като например, да не може да бъде принуден наемател, чийто договор е прекратен, да напусне ползваното помещение.

Срокове и дела за времето на обявеното на 13 март 2020 г.
извънредно положение

Въпреки че продължава разглеждането на молби за спиране на регистърни производства, по исковите молби за отмяна на решения на общи събрания на търговски дружества, дела няма да бъдат образувани. Липсата на образувано дело е формално основание молбата да не бъде уважена, въпреки че разглеждането ѝ е сред изрично предвидените в решението на Съдийската колегия. Разминаването във времето на охранителното производство за спиране на вписването на решението на общото събрание и на исковото производство за отмяната на това решение като незаконосъобразно не гарантира в пълен обем правото на защита, каквато е целта на закона.

По време на извънредното положение съдилищата няма да разглеждат нито заявления за издаване на заповед за изпълнение, нито ще се произнасят по молби за издаване на изпълнителен лист, което във всеки случай на необезпечено вземане, крие риск длъжникът да се разпореди с имуществото си, доколкото за този период не са ограничени нито гражданскоправните сделки (включително за погасяване на други задължения например даване вместо изпълнение), нито учредяването на обезпечения (запис на заповед), които не изискват нотариална форма или нотариално удостоверяване на подпис.

Съпоставката между закона, предвиждащ спиране на процесуалните срокове по граждански дела с решението на Съдийската колегия относно делата, чието разглеждане продължава, води до извода, че съществува риск широк кръг права и законни интереси да не получат защита, или защитата да е забавена, а това, от своя страна да създаде основания за ангажиране на отговорността на държавата за обезщетяване на претърпените вреди.

Тъй като законодателят пресъздаде списъка на разглежданите по време на извънредното положение граждански дела, рискът да бъдат претърпени вреди поради ненавременна защита остава. С последното от решенията си за разглежданите дела Съдийската колегия прие, че по постъпилите в съда книжа ще се образуват дела, както и че ще се обявяват постановените съдебни актове, без да се връчват на страните, тъй като срокове не текат. Последователно, в основата на всяко изменение на решението с мерките в съдебната система, колегията целеше да осигури

Срокове и дела за времето на обявеното на 13 март 2020 г.
извънредно положение

функционирането на съдебната система и възможност за осъществяване на правото на защита, а в последното решение указа на административните ръководители на отделните съдилища да определят и други дела с неотложен характер, които да бъдат разглеждани. След включването на подежащите на разглеждане дела в закона тази възможност отпада.

От административните дела, по време на извънредното положение, продължава разглеждането на изброените по-долу:

- делата по жалби срещу разпореждане за предварително изпълнение на административни актове, както и по спиране на изпълнението на административни актове по АПК;
- делата за разкриване на данъчна и осигурителна информация от съда и спиране изпълнението на ревизионни актове от съда по ДОПК;
- делата по жалби срещу законността на задържането от полицейските органи по ЗМВР;
- делата за допускане на обезпечение по бъдещ и висящ иск;
- делата за обезпечаване на доказателства;
- делата по обжалване на дисциплинарно наказание изолиране по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража;
- делата жалби срещу неоснователни действия на администрацията;
- делата по Закона за обществените поръчки;
- делата по Закона за концесиите;
- делата по Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове;
- делата по глава трета от Закона за държавната собственост и глава трета от Закона за общинската собственост;
- делата по Изборния кодекс;
- делата по оспорване на актове за установяване на публични вземания;
- делата по Закона за устройство на територията, свързани с оспорване на актове за издадени разрешения за строеж и за одобрени и/или изменени подробни устройствени планове;
- делата по обжалване или протестиране на административни актове, издадени при

Срокове и дела за времето на обявеното на 13 март 2020 г.
извънредно положение

или по повод извънредното положение;

- делата по глава тринадесета от Административнопроцесуалния кодекс. Глава тринадесета от кодекса касае обжалването на определенията и разпорежданията и тъй като не е самостоятелно производство, най-вероятно се има предвид глава петнадесета, която фигурираше в решението на Съдийската колегия и урежда производството по искове за вреди от незаконосъобразни актове действия и бездействия на орган, упражняващ административна дейност.

Изключително стеснен е обхватът на вида дела, които ще бъдат разглеждани от административните съдилища по време на извънредното положение. Ограничената дейност на административния съд поставя въпроса дали по този начин не е препятствано правото на жалба срещу административните актове, издадени от органите на изпълнителната власт, по време на извънредното положение. Периодът от време между подаването на жалбата и образуването на делото е неизвестен, което е в разрез с преследваната бързина в административното правосъдие. Административните актове се оспорват чрез органа, който ги е издал, а той е длъжен в срок от три дни от изтичане на срока за оспорване да изпрати жалбата с административната преписка в съда. В момента дори жалбата да бъде изпратена в съда, дело няма да бъде образувано до отмяната на извънредното положение, освен ако не е сред посочените изключения. Интерес представлява и въпросът със защитата срещу незаконосъобразни действия и срещу неизвършването на фактически действия, които административният орган е длъжен да извърши по силата на закона. В този случай от съществено значение за гаранцията на правния интерес е наличието на ефективен път на защита, какъвто не е напълно установен по време на извънредното положение, доколкото в този период административните органи продължават да осъществяват своята дейност, а съдебният контрол за законосъобразност върху актовете, действията и бездействията им е отложен във времето. След измененията в закона вече са включени и този вид дела в кръга на подлежащите на разглеждане по време на извънредното положение.

Спиране на давностните срокове

Законът предвижда спиране на всички давностни срокове, установени в нормативни

Срокове и дела за времето на обявеното на 13 март 2020 г.
извънредно положение

актове, с изтичането на които се погасяват или прекратяват права или се пораждат задължения за частноправните субекти, с изключение на сроковете по Наказателния кодекс и Закона за административните нарушения и наказания. В обхвата на тази разпоредба попадат погасителната давност и придобивната давност, с което е създадена гаранция за правните субекти, че няма да загубят поради бездействие субективни права, в резултат от обявеното извънредно положение.

Сроковете за реализиране на наказателната и на административнонаказателната отговорност продължават да текат и за времетраенето на извънредното положение, а бездействието на съответния компетентен орган може да има за последица погасяването на отговорността. От друга страна, продължават да текат и сроковете в административнонаказателното производство – за подаване на възражение срещу акт за установяване на административно нарушение, както и за обжалване на наказателно постановление.

Законът *предвиждаше* спиране на сроковете за изпълнение на указания, дадени от административен орган на страни или участници в производството, с изключение на производствата по Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове. Разпоредбата беше приложима единствено за административните производства, но не и за административнонаказателните.

От първоначалната редакция на закона отпаднаа спирането на сроковете, с които се прекратяват права на частноправни субекти, както и изключението за сроковете по Закона за административните нарушения и наказания и Наказателния кодекс.

Отпада и текстът, който *предвиждаше* спирането на сроковете за изпълнение на указания, дадени от административен орган на страни или участници в производства. Тези срокове ще продължат да текат на 17 април 2020 г. – след изтичането на 7 дни от обнародването на закона в „Държавен вестник“. Извършените действия от обявяването на извънредното положение до влизането в сила на измененията в закона запазват силата си.

Докато трае извънредното положение не текат сроковете за подаване на декларации (освен за декларацията за предходната година) и извършване на проверки,

установяване на незаконно придобито имущество, както и налагане на обезпечителни мерки и производство по отнемане съгласно Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество. По същия начин е спрян срокът и за декларацията за имущество и интереси, подавана по Закона за съдебната власт.

Изпълнителни дела и публична продан

Законът не предвижда специална норма за дейността на съдебните изпълнители. Продължаването на изпълнителните дела би следвало да става при съблюдаване на разпоредбите относно спирането на сроковете и публичните продани, както и ограниченията за извършване на определени изпълнителни действия по отношение на физически лица и заведения за болнична помощ.

Спират се всички обявени публични продани и въводи във владение, обявени от държавните и частните съдебни изпълнители. След отмяна на извънредното положение публичните продани и въводите във владение се насрочват наново, като не се дължат нови такси и разноски, т.е. не би следвало да бъде загубен и внесеният задатък при подадени наддавателни предложения. Разпоредбата се отнася за всички публични продани, без оглед на обстоятелството дали длъжникът е физическо или юридическо лице.

С измененията в закона се създаде изключението, че не се спира изпълнението на задължение за предаване на дете или за последващо връщане на детето по реда на Гражданския процесуален кодекс.

Друг подход е избрал законодателя относно налагането на запори и извършването на описи на движими и недвижими вещи. Спира се налагането на запори върху банкови сметки на физически лица, на запори върху трудови възнаграждения и пенсии, и извършването на описи на движими и недвижими вещи, собственост на физически лица, освен за задължения за издръжка, за вреди от непозволено увреждане и за вземания за трудови възнаграждения. Последното ще е приложимо единствено в случаите, когато работодателят е едноличен търговец.

За юридическите лица идентично изключение е предвидено единствено за лечебните

заведения – не се налагат запори на техните банкови сметки, нито обезпечителни мерки върху медицинска апаратура и оборудване.

Следователно, по изпълнителните дела спират да текат сроковете, спират публичните продани, но съдебните изпълнители могат да образуват нови дела и да налагат обезпечителни и изпълнителни мерки, включително и заповест за вземания по банкови сметки на юридически лица, възбрани на недвижими имоти, собственост на физически и юридически лица, както и да извършват опис на движими вещи и недвижими имоти, собственост на юридически лица.

Обезпечителни производства

Едни от малкото незасегнати от извънредното положение граждански и административни производства, са производството по обезпечение на бъдещ иск и на предявен иск, както и това за обезпечаване на доказателства. Тези производства се развиват по установения ред. Ограничения съществуват при налагането на допусната обезпечителна мярка, когато бъдещият длъжник/ ответникът по иска е физическо лице и не може да бъде наложен заповест върху вземанията му по банкова сметка, трудовото възнаграждение, пенсията, нито да бъде извършен опис на движими и недвижими вещи, освен за исковите, посочени по-горе – за издръжка, за вреди от неправомерно увреждане и за вземания по трудово правоотношение. Няма пречка обаче да бъде наложен заповест върху движими вещи, както и възбрана върху недвижим имот. При допусната обезпечение на бъдещ иск, съдът ще следва да укаже на молителя срок за предявяване на иска, но по подадената искова молба няма да бъде образувано дело до отмяната на извънредното положение. Това забавяне обаче няма да доведе до ограничаване нито на неговите права, поради наложеното обезпечение, нито на правата на ответната страна, тъй като актът на съда за допускане на обезпечението подлежи на обжалване и жалбата ще се разглежда независимо от извънредното положение.

Нотариалната дейност

Ограничават се нотариалните производства до и неотложни такива. Нотариалната камара осигурява дежурни нотариуси – най-малко един нотариус на 50 000 жители за

Срокове и дела за времето на обявеното на 13 март 2020 г.
извънредно положение

съответния район. Това означава, че няма пречка за извършване на нотариални сделки и действия, а преценката за неотложността им е оставена в дискрецията на нотариуса. Неотложни би следвало да бъдат всички производства, които по обективни причини не биха могли да се развият в по-късен момент (напр. здравословно състояние на страна по нотариалното производство).

Удължаване на сроковете с един месец

Законът съдържа обща разпоредба, съгласно която се удължават с един месец от отмяната на извънредното положение сроковете, определени в закон (извън вече изброените срокове, които спират да текат), които изтичат по време на извънредното положение и са свързани с упражняване на права и изпълнение на задължения на частноправни субекти.

Удължава се с един месец и действието на административните актове, което е ограничено със срок и изтича по време на извънредното положение.

В обхвата на разпоредбата попадат и преклузивните срокове, с което законодателят е предвидил спиране на всички законоустановени срокове и тези на действие на административни актове от значение за упражняване на права и изпълнение на задължения от страна на частноправните субекти. По този начин в максимална степен е създадена гаранция за техните права и законни интереси, тъй като няма право, което да бъде загубено поради неупражняването му в законоустановен срок поради извънредното положение.

Измененията в закона в тази част създават изключение от вече приетия текст за удължаване на сроковете с един месец от отмяната на извънредното положение.

Изключението от правилото е установено за сроковете, изтичащи по време на извънредното положение и касаещи производства, свързани с възлагане на обществени поръчки, концесионните процедури, производства по Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове, производства по принудително отчуждаване на имоти – частна собственост за държавни, съответно общински нужди, уредени в Закона за държавната собственост и

Срокове и дела за времето на обявеното на 13 март 2020 г.
извънредно положение

Закона за общинската собственост, производствата по Закона за подпомагане на земеделските производители, Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, Закона за горите, Закона за прилагане на Общата организация на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз, Закона за ветеринарномедицинската дейност, Закона за устройство на територията и производствата по Закона за защита на конкуренцията. Не се удължават сроковете, определени в съответните подзаконовни нормативни актове, свързани с изброените закони.